

BOROS ERIKA „Nyílt seb lett az ország...”

(Emlékezés 1956-ra)

„Nem is a rácsban van a rabság,
hanem, hogy ember lehull,
s így kell, hogy éljen,
szűkülve féljen.”

(Páskándi Géza)

Ezerkilencszázötvenhatot írtunk. Október vége felé lehetett. Harmadik osztályba jártam a brassói külvárosi, Plevnei utcai 16. számú iskolába. Délutánonként szülői utasításra ki kellett terelnem a libákat a vasúti töltés dús füves oldalába. Hét libám volt, az egyiket különösen szerettem. Az etetésükben nem lettem cseppnyi kedvem, tébláboltam mellettük, ide-oda terelgettem őket a füvesebb részekre, hogy „dagadjon már a gusájuk”, és ha már egy kicsit is dudorodott, hajtottam is haza őket – nemegyszer viszont Édesanyám hátraarcot parancsolt, további etetésre. Most is így történt. Pedig otthon valami titok települt a nagy konyhára. Szüleim különösen izgatottak voltak, suttogva beszéltek. Szokatlan volt mindez számomra, hiszen nálunk nem volt titkolódzás, szünet nélkül meséltünk egymásnak, én az iskolai élményeimről, Anyukám a Kisállamos környékén keringő pletykákról, Apukám az esztergapadon megformált vasdarabról, hogy aztán ebéd után 5-kor leemelje a varrógép fedelét, varrótűt fogjon finom ujjai közé, és a második műszakba kezdjen, szakmája szerint: férfiszabóként.

Különös hangulat uralkodott a szobában. Szüleim a recsegő rádióra tapasztott füllel hallgatták a beszivárgó magyarországi híreket. Kipirult arcukat most is látom, Édesapám arcán könnycseppek gördültek lefelé: „Magyarországon győzött a forradalom! Talán jobbra fordul Erdély sorsa is!” A Grivita utcában akkoriban többségében magyarok laktak, illetve néhány szász család. Jó barátságban éltünk a szomszédokkal. Az utcánkban nagy volt a jövés-menés, zsongott az udvar, mint a méhkas: az anyaországi győzelem a mi győzelmünk is, Erdély ismét magyar lesz.

Az iskolában az otthon hallottakról hallgatnom kellett – volna. De hogyan hallgasson egy jól értesült kisgyerek, akinek a barátnőjét is ezzel a figyelmeztetéssel indították el hazulról. Összedugtuk a fejünket, szerencsénkre a tanító nénink, a drága jó Adorjáni Dezsóné sejtette, miről is sugdoshatunk (osztálytársaink is elejtettek egy-egy szót a hírekről, hiszen ma-

gyar külvárosi emberek gyerekei voltunk mindannyian), ránk szólt, hallgatást parancsolt, és egész nap figyelt bennünket, még az iskolakapunál is ott állt, amíg tanítványai hazafelé vették az irányt.

Libapásztori ténykedésem addig tartott, amíg fű zöldellt a vasútoldalon. És hiába voltunk benne az őszben, a fű még mindig virított, nem sárgult, rőt-re sem váltott, nem akart az esős idő megérkezni. Menem kellett tehát ebéd után, durcásan hajtottam a csapatot kifelé az udvarból. Bosszúságomnak erejét a nem fehér, hanem a szürke tollú sárgacsőrű érezhette meg. Elpáholtam. Egy tehervonat lassítva gördült át a síneken, a nyitott teherkocsin tankok, és a szerelvényen nem láttam a CFR-feliratot, ami a Román Vasutat jelentette. Furcsállottam is, de nem sokáig töprengtem a látottakon, siettem befejezni a libaetetést.

Nemsokára újabb szerelvény zakatolt végig, egyetlen kocsiban ablak mellett álló katonákkal. Vasút mellett laktunk, láttam már addig is katonai szerelvényt, kísérő katonákkal. Nem volt tehát szokatlan látvány számomra, de ez a vonat más volt. Ismeretlen feliratú vagonok, és a katonákon szokatlan, méregzöld színű zubbony. Ismét végigtekintettem a szerelvényen, és furcsa, ijesztő érzés kerített hatalmába. Félni kezdtem. Az egyik ablaknál vörösés képű katona bácsi állt – göndör, vörösesszőke hajtincs bukkant elő a sapkája alól. Most is látom, ahogy rám mosolyog, és integet nekem. Vissza kellene intenem, gondoltam, de csak álltam ott lelógó kezekkel. Szakállas volt, vagy csak borostás állú, nem tudom, ő tovább integetett, és zubbonya felső zsebéhez emelte kezét. A vonat épp ekkor lassítani kezdett. Ma is érzem, milyen remegés fogott el, mégsem tudtam elszaladni. A katona a zubbonyzsebből színes ceruzákat vett elő, és – idegen nyelven valamit kiáltva – kedvesen, mosolyogva dobta felém. Használt, vastag színes ceruzák voltak. Kék, barna, piros. Édeskés, kicsit pipadohány-, kicsit vaníliaillatú ceruzák. „Kárándás! Kárándás!” – kiáltotta. Füstölgő pálcikákban ma is felismerem illatukat.

Összeszedtem a ceruzákat, szagolgattam, a vonat tovagördült, de nem mozdultam, bár a jóllakott hét madaram ott röpdösött kiterített szárnyakkal körülöttem, hangos gágogásukat is hallottam. Édesanyám jött értem.

Otthon néhány szomszéd is ült a konyhaasztal körül. Sírtak, még Édesapám is. Az orosz tankokat Magyarországra hívták, legyőzni a forradalmat. Vértől ázik Magyarország! („Egybeomlott könny és vér, / nyílt seb lett az ország, / nyugatra pernyét hord a szél;

/ tanyák, falvak sorsát” – ezeket a látnoki sorokat 1955-ben, a börtönben írta le Gérecz Attila.)

Ismét odalett minden remény! Magyar testvéreinken a „ruszvik”! Mi történik ezután?! Az egyik bácsi, aki megjárta az orosz hadifogságot, a Bertalani Vasútállomáson veszteglő katonákkal beszédbe elegyedett. Az orosz családok bakák tőle szereztek tudomást, hogy félretájékoztatták őket, és hogy nem a Szuezi-csatornához kell menniük, hanem Magyarországra, ahol kitört a belháború.

Rokonaink a Rádión keresztül üzentek, hogy ők életben vannak.

Az emlékkockák itt megszakadnak, bár a tudatomig akkor is eljutott, hogy Budapestet ostrom alá vették, sok a halott, van, aki menekül, és van, akinek sikerül kiszöknie Nyugatra, de olyan is van, aki a határon leli halálát. Akasztanak, börtönbe vetnek embereket. Magyar a magyart!

Zárszóként Csoóri Sándor örökérvényű sorait idézem: „Itt kékül meg a kezed / s cintányér-arcod itt csattan a földhöz. / Nincs másik idő, mely befogadna, / másik ország, mely nevet adna: / ideköt / idegszállival a szél.”

